

Bestandsvurderinger for 2013 Projekt Fokuseret Fugleforvaltning

Redigeret af Nathia Brandtberg, Heidi Thomsen og Jørn Dyhrberg Larsen

Stor skallesluger *Mergus merganser* Af artscaretaker Jan Blichert-Hansen

Ynglebestanden for stor skallesluger var fortsat i fremgang i 2013, og det var til trods for at ikke alle opsatte redekasser blev kontrolleret. I alt blev der i årets løb registreret 70-79 ynglepar på 42 forskellige lokaliteter (tabel 1).

Igen var det Bornholm, Sønderborg og Als samt Sydøstsjælland og Falster, som havde langt de fleste ynglepar.

Dette resultat stemmer godt overens med landets fordeling af opsatte redekasser. På Bornholm og i Sønderjylland har lokalafdelingerne de seneste år gjort en stor indsats med opsætning af nye redekasser.

Planen er, at i løbet af 2014 vil flere redekasser blive opsat i Storstrøm-området (Faxe Kommune 20 stk., Vordingborg Kommune 25 stk., Guldborgsund Kommune 10 stk. og Stevns Kommune 10 stk.).

Det forventes, at de nye redekasser vil være med til at øge ynglebestanden, og at den derfor inden for en kort periode kan nå 100 ynglepar.

Tabel 1: Regional fordeling af ynglende stor skallesluger (*Mergus merganser*) i 2013.

* Lokaliteter fra DOFbasen.

DOF-afdeling	Ynglepar	Lokaliteter*
Storstrøm	23-31	14
København	4-5	5
Sønderjylland	19	13
Østjylland	1	1
Øvrige Jylland	2	2
Bornholm	21	7
I alt	70-79	42

Rød glente *Milvus milvus* Af artscaretaker Kim Skelmose

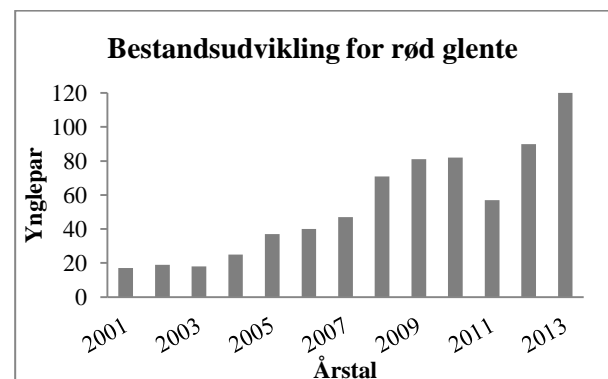
Siden 2001 har bestanden af rød glente været stigende (figur 1). I 2013 blev der i DOFbasen indrapporteret 77 ynglefund, og ynglebestanden anslås at være på cirka 120 par.

Fotograf: Kim Skelmose

Hovedparten af parrene findes i den østlige del af Jylland, samt Nordjylland. På Fyn og Sjælland yngler arten også, men i et mindre omfang.

Det ser lyst ud for arten, ynglebestanden vokser år for år. Det er dog stadigvæk nødvendigt at have fokus på beskyttelse af arten og dens yngleområder, så denne fremgang vil fortsætte.

Figur 1: Antallet af ynglepar for rød glente (*Milvus milvus*) i perioden 2001-2013.

Havørn *Haliaeetus albicilla* Af artscaretaker Erik Ehmsen

For knap 20 år siden genetablerede havørnen sig i Danmark. Siden er ynglebestanden ekspanderet, og i 2013 blev der registreret 54 territoriehævdende par.

Af de 54 registrerede par fik 37 par i alt 73 unger på vingerne. Otte af parrene fik tre unger, hvilket resulterede i en relativt høj ynglesucces på 1,35 unge pr. redepar.

Størstedelen af yngleparrene findes øst for Storebælt (26 par), og de resterende på Fyn (13 par) og i Jylland (15 par), tabel 2.

For tiden ringmærkes havørne i Danmark for at indsamle erfaringer med henblik på at igangsætte et større ringmærkningsprogram i Danmark. I 2013 blev der ringmærket to unger fra to forskellige reder.

Siden 2007 er der blevet ringmærket 28 danske havørneunger. Syv af disse er blevet aflæst forskellige steder i Danmark og i Nordtyskland. To andre er fundet døde i årenes løb. Det seneste fund var af en unge fra 2012, som blev ringmærket i Søhøjlandet. Fundet blev gjort i Ribe i 2013, men det var desværre ikke muligt at fastslå dødsårsagen.

Det forventes, at arten fortsat vil være i fremgang i de kommende år.

Tabel 2: Regional fordeling af territoriehævdende havørne (*Haliaeetus albicilla*) i 2013.

DOF-afdeling	Ynglepar	Kommuner
København	1	1
Nordsjælland	2	2
Vestsjælland	7	4
Storstrøm	16	5
Fyn	13	8
Sønderjylland	5	3
Sydøstjylland	3	3
Sydvestjylland	1	1
Vestjylland	1	1
Østjylland	3	3
Nordvestjylland	1	1
Nordjylland	1	1
I alt	54	33

Hedehøg *Circus pygargus* Af artscaretakere Lars Maltha Rasmussen & Michael Bødker Clausen

Der ynglede op til 25 par af hedehøg, heraf 21 sikre og sandsynlige, og fire mulige par, i 2013. Det var lidt flere ynglepar end året før og det højeste antal siden 2008, men dog væsentlig færre end i 1995, hvor antallet toppede med 48 par (figur 2).

I 2013 fik forholdsvis mange par unger på vingerne, men alligevel var antallet af flyvefærdige unger pr. par med succes meget lavt. Det skyldtes, at de fleste par kun fik 1-2 unger.

Fotograf: Lars Maltha Rasmussen

Alle ynglepar var i den sydvestlige del af Jylland, mellem Ribe og landegrænsen, samt på Rømø. Der blev ikke konstateret ynglepar med unger øst for Tønder.

På grund af et sent forår var der færre par, som ynglede i kornmarker i forhold til året før. Til gengæld var der flere reder i de naturlige biotoper som tagrørsump og hedekær.

Antallet af ynglepar har været stadigt faldende fra 35-40 par først i 1990'erne til 18-25 par de seneste år. Årsagen til faldet er en kombination af fødemangel, prædation og dødelighed på trækket og i vinterkvarteret. Dødelighed i forbindelse med redestedet som følge af prædation og høst er reduceret vha. redebeskyttelse gennem et samarbejde med landmænd. Desværre har enkelte landmænd

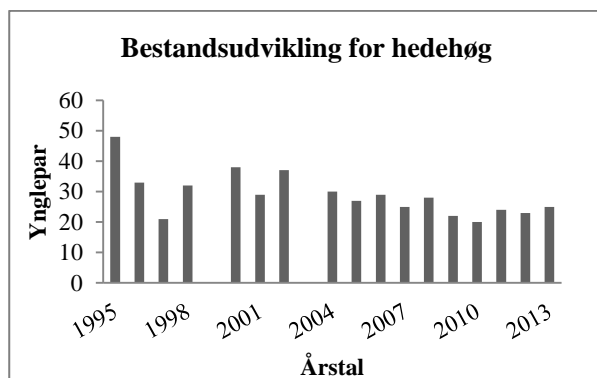
med flere ynglepar på deres jord ikke ønsket at deltage i samarbejdet.

I alt blev der i 2013 hegnet fire reder og der fløj syv unger fra disse reder. Der var ønske om at hegne yderligere syv reder, men det blev ikke bakket op af landmændene.

Der har været forsøg med vildtstriber, hvis formål er at øge antallet af smånavere og fugle i agerlandet og dermed fødeudbuddet for bl.a. hedehøg. De foreløbige resultater heraf tyder på, at vildtstriberne kan få en positiv betydning for arten, hvis de introduceres på landskabsniveau i områderne, hvor arten yngler.

Der er fortsat to danske hedehøge udstyret med satellitsendere, hvorfra der modtages data om deres træk. Desuden er flere individer forsynet med GPS-loggere, som har leveret data fra yngleperioden i Danmark. Flere data fra trækket vil kunne modtages, hvis disse individer vender tilbage til ynglepladserne i 2014.

Feltarbejdet i Sydvestjylland blev udført af Michael Bødker Clausen med bistand fra Lars Maltha Rasmussen, Iben Hove Sørensen, Mathilde Lerche Jørgensen og Henning Heldbjerg. Læs mere i arbejdsrapporten Projekt Hedehøg 2013 (Rasmussen & Clausen 2013), som findes her: <http://www.dof.dk/sider/images/stories/proj/hedehoeg/dokumenter/hedehoeg2013rap>

Figur 2: Antallet af sikre, sandsynlige og mulige ynglepar af hedehøg (*Circus pygargus*) i Sydvestjylland i perioden 1995-2013. Der er ingen data fra 1999 og 2003.

Vandrefalk *Falco peregrinus*

Af artscaretaker Niels Peter Andreasen

I 2001 genindvandrede vandrefalken og siden har antallet af territoriehævdende og ynglende par ligget på 3-5 par med en markant stigning i 2012 til 12 par, heraf seks med unger. Denne fremgang fortsatte i 2013, hvor der blev observeret 14-15 ynglepar, heraf ti med unger.

Fotograf: Niels Peter Andreasen

På Stevns fik yngleparret fire udfløjne unger (to hunner og to hanner), som alle blev ringmærket. Møn havde det højeste antal af ynglepar. Af de seks par fik fem af parrene unger, i alt 10-11 unger, hvoraf to af kuldene blev ringmærket. Også på Bornholm gik det godt. To af de fire par fik unger, i alt fire unger. København, Kyndby, Kolding og Åbenrå havde alle et enkelt par. Parret i Kolding fik tre udfløjne unger (en han og to hunner), og parret i Åbenrå fik en udfløjen unge (han).

De seneste to års fremgang skyldes blandt andet artens valg af lave kystskrænter som yngleplads, opsætning af redekasser og en øget ungeproduktion. Det forventes derfor at antallet af yngleparate vandrefalke vil stige og medføre en ekspansion af arten.

Gennem forårssæsonen bliver arten observeret på flere og flere lokaliteter i Danmark, og spørgsmålet er, om de kan finde egnede ynglepladser. Endvidere er der tegn på

ynglepar i Vadehavsområdet og Limfjorden uden endelig dokumentation.

I øjeblikket er der fem falkepar knyttet til opsatte redekasser (Mønbroen, Radisson Hotel, Kyndbyværket, Skærbækværket og Enstedværket), og der er planer om flere redeopsætninger, både i DOF-regi og på lokalt initiativ, hvilket forhåbentlig vil være med til at øge ynglebestanden.

Hvidbrystet præstekrave

Charadrius alexandrinus

Af artscaretaker Ole Thorup

I 2013 blev der optalt 43 ynglepar, hvilket er lavt i forhold til tidligere år.

Siden 1996 har antallet af ynglepar i Vadehavet ligget ret stabilt på mellem 50 og 70 ynglepar. Dog adskiller årene 1999 og 2002 sig ved, at der i disse år var flere ynglepar, og 2009 ved at der var væsentligt færre (tabel 3).

Der var ingen besøg på ynglelokaliteterne efter den 10. juni, hvorved årets ynglesucces ikke kendes. Der blev dog observeret enkelte par med unger, men blandt andet på grund af køligt vejr og oversvømmelser i den tidlige del af ynglesæsonen flyttede arten meget rundt.

Generelt flytter individerne noget rundt mellem de enkelte ynglepladser fra år til år, og i 2013 yngede 37 af de 43 par på Rømøs

strande. Derudover yngede tre par på Rømø Sønderland, et par på Skallingen og to par på det nordlige Fanø.

I ynglesæsonen foregik der et større projekt på Rømøs strande, som skulle indsamle viden om forstyrrelse og ynglesucces hos arten, men desværre lykkedes det ikke at indsamle denne viden på grund af det kolde forår og gentagne oversvømmelser af yngleområderne.

Kirkeugle *Athene noctua*

Af artscaretaker Benny Kristensen

Ynglebestanden af kirkeugle er svær at vurdere, men noget tyder på, at den fortsat er i tilbagegang. I 2013 var der maksimalt 30 ynglepar i Danmark (tabel 4).

Denne vurdering bygger på indtastninger i DOFbasen og information fra Lars Bo Jacobsen, Mette Hesselholt Henne Hansen, Bjarne Holm, Søren Hansen og Klaus Dichmann. I alt blev der i 2013 indtastet 77 fund af arten i DOFbasen, heraf 73 alene fra Føvling i Sydvestjylland.

Hverken i Sønderjylland, Vejle, Viborg eller på Fyn blev der observerede ynglepar af arten. I Vestjylland holder et enkelt individ fortsat stand. Det samme ses i Østjylland (Øster Bjerregrav), hvor en enlig han tuder, og parret i Asferg (Østjylland) lagde et kuld

Tabel 3: Antal ynglepar af hvidbrystet præstekrave (*Charadrius alexandrinus*) på strandene i Vadehavet i perioden 1996-2013. I tabellen er vist gennemsnitstal for tre fireårs-perioder og antal optalte ynglepar for de seneste seks år.

Lokaliteter	1996-1999	2000-2003	2004-2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Fanø, nordvest	16	14	4	8	4	5	12	7	2
Fanø, sydvest	0	1	0	0	0	0	0	1	0
Fanø, Vest- og Østkeldsand	0	1	0	0	0	1	0	0	0
Rømø, nordvest	20	25	24	26	11	16	11	5	19
Rømø Vesterhavsstrand syd for Lakolk	5	18	13	21	11	21	22	34	18
Rømø Sønderland	16	24	11	13	13	8	16	8	3
Skallingen	0	0	0	0	0	0	0	1	1
Rømødæmningen	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Margrethe Kog	1	2	2	0	0	1	0	0	0
Forland, Vidåslusen	0	1	1	0	0	0	0	0	0
I alt	68	87	55	68	39	52	61	56	43

golde æg. Til gengæld fik de tre par i Ribe igen ti unger på vingerne. Nordjylland, som er kerneområdet for ynglebestanden, er også i nedgang. Her blev bestanden vurderet til 10-24 par imod 25-30 par det foregående år.

Problemet er forsat, at alt for få unger kommer på vingerne. Godt nok er ynglesuccesen på 64 %, hvilket er flot og på linje med bestandene i Europa, men for at bestanden blot skal bevares, skal der være mindst 2,6 udfløjne unger pr. par. I 2013 var tallet 1,8.

I kasserne ses 1-5 unger, som giver et snit på 2,6 men som nævnt kom kun sølle 1,8 på vingerne.

Tabel 4: Regional fordeling af kirkeugle (*Athene noctua*) i 2013.

*Landsbestanden vurderes til max. 30 par.

Amt	Ynglepar
Fyn	0
Sønderjylland	0
Ribe	3
Ringkøbing	0-1
Vejle	0
Århus	1-2
Viborg	0
Nordjylland	<24
Total	<30*

Der har været et mislykket forsøg på at opsætte et webkamera, men en lille kirkeuglevideo kan ses på Pandion (<http://pandion.dof.dk/videogalleri?tid=kirkeugle>). Desværre har videoen pt. ikke afstedkommet nye oplysninger om arten.

Alt tyder på, at arten forsat vil være i tilbagegang, og medmindre der opstår nye ideer her i 11 time, vil den danske kirkeuglebestand uddø inden for en kort årrække.

Det grønne partnerskab Projekt Kirkeugle er blevet forlænget med to år og udløber med udgangen af 2015. I skrivende stund er der mange ideer på tegnebrættet for, hvordan vi desperat kan redde bestanden. Nogle af ideerne er nytænkning og direkte imod nogle

af DOFs naturpolitiske overbevisninger, f.eks. udsætning af kirkeugleunger fra par i fangenskab. Det kræver selvsagt mange overvejelser, holdningsskifte og stillingtagen til de mange forskellige problematikker, der er omkring udsætning af en art. Det betyder også, at der ikke er fundet en endelig aftale, som alle projektdeltagere har sluttet op om.

Interesserede kan kontakte projektleder Mette Hesselholt Henne Hansen, Agri Nord, mhe@agrinord.dk

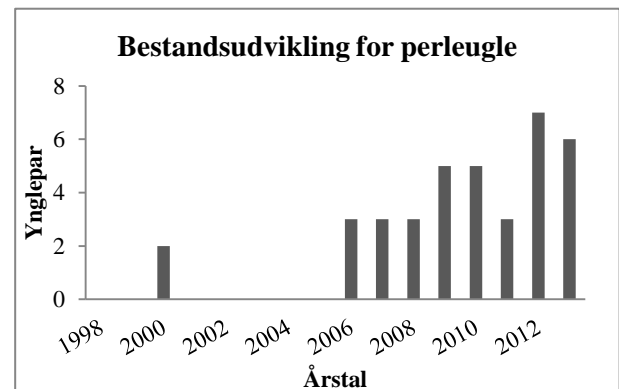

Fotograf: Benny Kristensen

Perleugle *Aegolius funereus*

Af artscaretaker Klaus Dichmann

Der blev i 2013 registreret seks sikre perleuglepar, hvilket er et par mindre end året før (figur 3). Jylland havde i 2012 fire ynglepar, men i 2013 blev der kun registreret tre sikre og et muligt, og Bornholm bibeholdte de tre par.

Figur 3: Antallet af ynglepar af perleugle (*Aegolius funereus*) i perioden 1998-2013.

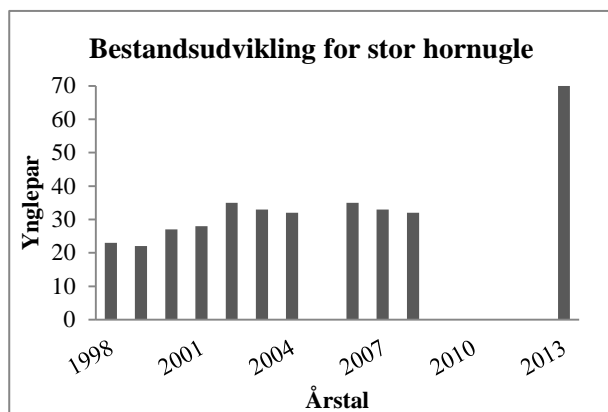
Perleuglebestanden er kendt for at være meget svingende fra år til år afhængigt af fødetilgængeligheden i det tidlige forår. Tendenser viser dog, at bestanden holder sig nogenlunde stabil over årene uden de helt store udsving.

Der arbejdes på at opsætte flere redekasser i nogle udvalgte skove og plantager i Midtjylland.

Stor Hornugle *Bubo bubo*

Af artscaretaker Klaus Dichmann

I 1984 genindvandrede stor hornugle til Danmark efter en massiv udsætning af opdrættede individer i fangenskab i Slesvig Holsten. Siden er ynglebestanden gået støt frem, og i 2013 vurderes den til at være på over 70 par (figur 4).

Figur 4: Antallet af ynglepar af stor hornugle (*Bubo bubo*) i perioden 1998-2013. Der er ingen data fra 2005 og 2009-2012.

Alle ynglepar er observeret i Jylland, dog har arten spredt sig jævnt op gennem hele Jylland til nord for Limfjorden, men er stadig ikke set ynglende på øerne. Den manglende spredning mod øst til Fyn og Sjælland skyldes muligvis artens frygt for at passere større vandflader. Enkelte observationer af individer på Sjælland og Falster i de seneste år tyder på, at arten snart også vil yngle der.

Fremtidsudsigterne for stor hornugle er gode. Artens tilpasningsevne er stor, og dens valg af ynglested og byttedyr er også så

varierede, at den kan slå sig ned overalt i landet, også selvom der er menneskelig aktivitet i nærheden af dens redested.

Fotograf: Klaus Dichmann